

Z DZIEJÓW CHRZEŚCIJAŃSTWA W AUGUSTOWIE,
POD RED. J. W. CZARTOSZEWSKIEGO I J. M. DOŁĘGI,
„EPISTEME” 2 (1999), AUM OLECKO 1999, SS. 209¹

W dniu 15 kwietnia 1999 na zaproszenie ks. prał. Czesława Domela wzięłem udział jako zaproszony prałat-reprezentant Kapituły Katedralnej w sympozjum historycznym pt. *450 lat chrześcijaństwa w Augustowie*, które odbyło się w kościele parafialnym NSJ w Augustowie. Tematyka sympozjum interesowała mnie, gdyż urodziłem się na Augustowszczyźnie i tutaj spędziłem dzieciństwo, do dziś mieszkają tutaj moi krewni, ponadto tereny te w przeszłości zamieszkiwali również chrześcijanie obrządków wschodnich, którymi zajmowałem się podczas swej pracy naukowej na KUL-u. Na sesji, jako profesor-emeryt poczułem się upoważniony do zadania mym młodszym kolegom kilku pytań po to, by wydobyć treści, których mi zabrakło w referatach. Ucieszyła mnie również zapowiedź ks. Cz. Domela wydania materiałów seminaryjnych.

Radość moja w oczekiwaniu na lekturę zapowiedzianych materiałów była krótka, gdyż już 3 lipca na moim biurku znalazła się papierowa teczka z artykułami, dyskietskami komputerowymi i poproszono mnie o zrecenzowanie tychże materiałów, które wkrótce mają zostać opublikowane w formie książki pt. *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie* w ramach serii wydawniczej EPISTEME.

Po zapoznaniu się z przedstawionymi mi materiałami stwierdzam, iż zamierzona publikacja pt. *Z dziejów chrześcijaństwa w Augustowie* nie jest wypisem referatów wygłoszonych na wyżej wspomnianej sesji historycznej. Sesja była jedynie inspiracją dla autorów do napisania przedstawionych artykułów. Przedstawione mi teksty zawierają wiele wątków, o których nie było mowy na wyżej wymienionej sesji. Ponadto w materiałach nie ma śladu po referatach wygłoszonych przez ks. bpa W. Ziębę i ks. Cz. Domela, są natomiast dwa artykuły: ks. S. Dobeckiego i ks. J. W. Czartoszewskiego „Działalność żeńskich zgromadzeń zakonnych . . .”, których tematyka nie była poruszana na sesji.

¹ Prezentowany tekst jest recenzją wydawniczą śp. ks. prof. dr. hab. Edmunda Przekopa.

Przedstawione mi materiały składają się z 8 artykułów napisanych przez 7 autorów:

1. Ks. mgr J. W. Czartoszewski, *Szkice do dziejów parafii augustowskiej* – artykuł zawiera opis początków chrześcijaństwa na Augustowszczyźnie, trudności w ustaleniu dokładnej daty powstania miasta i parafii augustowskiej, terytorium i przynależność administracyjną państwową i kościelną. Dalej zawiera spis proboszczów augustowskich. Następnie opisuje miejsca kultu z uwzględnieniem świątyń już nie istniejących, kaplic i cmentarza. Ostatnim wątkiem poruszonym w artykule jest działalność społeczna parafii z uwzględnieniem nauczania w kościele, szkół parafialnych, szpitala (przytułku dla starców) i sierocińców. Artykuł zawiera wstęp i zakończenie, na końcu autor zmieścił 3 aneksy. Tekst jest bardzo obszerny, zawiera 155 przypisów. Autor często podpierał się archiwaliami znajdującymi się w Archiwum Diecezjalnym w Łomży i Archiwum Domu Generalnego Sióstr Franciszkanek Rodziny Maryi w Warszawie.
2. Ks. prof. W. Jemielity, *Augustowski unicki dekanat* – artykuł zawiera wprowadzenie w zagadnienie problemu unitów w Augustowie oraz opis losów grekokatolików w okresie zniewolenia przez prawosławie w latach 1875-1905 i losy po roku 1905. Tekst obszerny zawierający 75 przypisów i mapkę.
3. Prof. A. Cc. Dobroński, *Pochylając się nad przeszłością Augustowa* – artykuł zawiera refleksję nad dziejami miasta. Autor rysuje obraz miasta i zamieszkujących go ludzi na tle burzliwych losów Rzeczypospolitej. Podkreśla w nim specyfikę pogranicza i polskość, mimo wielonarodowościowego społeczeństwa.
4. Ks. dr J. St. Łupiński, *Proboszczowie parafii NSJ w Augustowie na przestrzeni stu lat (1899-1999)* – artykuł opisuje działalność duszpasterską sześciu ostatnich proboszczów ze szczególnym uwzględnieniem działalności społecznej. Podkreśla patriotyzm i ojcowskie postawy kapłanów w chwilach trudnych dla parafian podczas wojen, okupacji i panowania komunizmu. Artykuł oparty głównie na archiwaliach zawiera 28 przypisów.
5. Ks. mgr Edward Anuszkiewicz, *Akcja Katolicka na Augustowszczyźnie – materiały* – tekst zawiera przegląd literatury dotyczącej inauguracji działania Akcji Katolickiej w diecezji łomżyńskiej oraz opis jej działalności na Suwalszczyźnie i w Augustowie do roku 1939. Materiały zawierają 34 przypisy, a zakończone są dwoma aneksami.
6. Ks. prof. J. M. Dołęga, *Z zagadnień życia religijnego mieszkańców Ziemi Augustowskiej* – artykuł jest opisem wyników badań przeprowadzonych przez studentów Wydziału Pedagogicznego Wszechnicy Mazurskiej

- w Olecku i Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu w Białymstoku w ramach seminarium prowadzonego przez ks. prof. K. Kloskowskiego i ks. prof. J. M. Dołęgi. Zawiera wprowadzenie i podsumowanie oraz bibliografię zawierającą 14 pozycji.
7. Ks. mgr J. W. Czartoszewski, *Działalność żeńskich zgromadzeń zakonnych w Augustowie w latach 1923-1999* – artykuł zawiera opis działalności pięciu żeńskich zgromadzeń zakonnych na terenie miasta ze szczególnym podkreśleniem trudnych czasów: wojny i stalinizmu. Autor oparł się na kronikach każdego z domów, archiwaliach oraz na wywiadach przeprowadzonych z siostrami. Artykuł jest bardzo obszerny, zawiera wstęp, zakończenie i aneks, ponadto posiada 126 przypisów.
8. Ks. mgr S. Dobecki, *Główne ośrodki życia muzycznego w diecezji łomżyńskiej 1925-1939* – artykuł zawiera opis trzech wybranych ośrodków życia muzycznego: parafii św. Michała Archanioła w Łomży – jako ośrodka miejskiego, parafii św. Piotra i Pawła w Łapach – jako ośrodka robotniczego i parafii pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Teolinie na Augustowszczyźnie – jako ośrodka wiejskiego. Artykuł jest obszerny, zawiera wstęp i zakończenie oraz 105 przypisów.
- Każdy z tekstów ma zachowaną metodologię i metodykę naukową. Istotnych błędów merytorycznych nie zauważyłem. Całość jest interesującym tekstem naukowym, który wart jest druku.

Ks. prof. dr hab. Edmund Przekop, Ełk